

Från koncentrationslägrens ohyggligheter till ett dubbelliv i Sverige

– en berättelse om en romsk kvinnas liv.

Recenserad bok: Jag heter inte Miriam
Författare: Majgull Axelsson
Förlag: Brombergs (458 sidor), 2014

Majgull Axelsson har skrivit en djupt engagerande och smärtsam bok om den romska flickan Malika som med våld slits upp från sitt zigeniska barnhem. Malika fick först tillsammans med sin lillebror Didi komma till ett barnhem i ett kloster för att så småningom hamna i koncentrationslägren Auschwitz och Ravensbrück.

Under tågtransporten i en godsvagn från Auschwitz till Ravensbrück och under det kaos som uppstod i vagnen gick hennes randiga klänning sönder, ena ärmen rycktes bort liksom knappar. Hon ville inte bli skjuten på grund av en förstörd klänning utan ville bli ett helt lik. Hon slet därför av sig sin egen klänning, böjde sig över en död judisk flicka på golvet och drog på sig hennes klänning. Den döda visade sig heta Miriam Goldberg. Det framkom också att den döda flickan tursamt nog hade siffrorna 389 i mitten, precis som hon själv på sin arm – vilket var ett under och då trodde hon verkligen på Gud. Från och med nu hette hon Miriam Goldberg och var judinna.

Det är fasansfulla beskrivningar av mänsklig ondska författaren lämnar

inifrån de två koncentrationslägren. Det är en fiktiv berättelse men i skildringarna vävs hela tiden in fakta byggda på en grundlig research.

Axelssons beskrivning av hur Dr Josef Mengele utsätter Malikas lillebror Didi för ett medicinskt experiment kallat *Noma* får mig att undra över hur långt mänsklig ondska kan sträcka sig. *Noma* uppkommer när munhålans bakterier börjar äta upp den egna kroppen. Det uppstår en kallbrand som drabbar svältande barn. Dr Mengele lät Didi och andra barn svälta så att sår uppstod på kinderna. Sedan fick barnen under en period äta rikligt med mjölk, skinka, frukt m.m. och tillfrisknade. Sedan drogs nästa etapp igång med en ny svältperiod. Didis ansikte började ruttna igen och han avled så småningom.

I boken avlöses hela tiden skildringarna från koncentrationslägren av berättelser från senare perioder i Miriams liv. I bokens början fyller Miriam 85 år som hon firar med sin närmaste släkt i sitt hem i Nässjö. Som present får hon ett romskt armband i silver med inskriptionen *Till Miriam på 85-årsdagen*. Miriam darrar till, några

personer från hennes koncentrationslägerstid kommer svävande till henne i minnet och hon säger så: *Jag heter inte Miriam*, något som fick de närvarande att undra.

I boken påminns hon vid flera tillfällen om sin romska bakgrund exempelvis vid de så kallade tattarkravaller-na i Jönköping 1948. Hon berättar så småningom för sitt barnbarn Camilla att det rädde invandringsförbud för zigenare i vårt land fram till 1954. Miriam kunde inte berätta att hon själv var rom och inte judinna, Om hon sagt som det var hade hon inte fått stanna i vårt land.

Det sägs i boken att i koncentrationslägren hatade nazisterna judarna mer än de hatade zigenarna. Å andra sidan föraktades zigenarna mer än judarna av de andra fångarna.

När Majgull Axelsson skriver om utsatthet och utsatta människor är hon som bäst, vilket hennes roman ”Jag heter inte Miriam” är ett bevis på. Boken kan varmt rekommenderas till alla som är intresserade av romernas historia inte minst av deras situation under andra världskriget och fram till nutidens Sverige. Bokens blandning mellan koncentrationslägrens minnen och olika senare tidsperioder är skickligt genomförd men är i början lite svår att som läsare få riktigt grepp om.

Majgull Axelsson erhöll mycket väl-förtjänt fackföreningsrörelsens Ivar Lo-pris år 2015 på 125 000 kronor för sitt författarskap inte minst för den aktuella boken ”Jag heter inte Miriam”. Prisutdelningen ägde rum på ABF-huset i Stockholm på Ivar Lo-Johanssons födelsedag den 23 februari i år. Sångaren och musikern Hans Cal-

daras, som är av romsk härkomst och har varit Majgull Axelssons viktigaste källa under den tid hon arbetat med boken, spelade och sjöng vid prisutdelningen. Då jag lämnade ABF-huset efter buffén stötte jag utanför entrén i den fuktiga och råkalla kvällningen på ett tiotal romer som slagit sig ner med packning sannolikt för att tillbringa natten där. Jag tänkte; hur kan människor i Sverige tvingas leva så här? Något måste göras!

Jan Halldin

leg läk, med dr

jan.halldin@gmail.com